

حمایت مالی تروریسم در حقوق بین‌المللی بر اساس نظام مسئولیت دولت‌ها

غلامحسن بلوچی^۱، علی رضا رضایی ساردو^۲

^۱ دانشجوی دکتری حقوق عمومی، کارشناس حقوقی قضایی و اجرای احکام اداره کل زندان‌های استان کرمان.

^۲ کارشناس ارشد جزا و جرم‌شناسی

نام نویسنده مسئول:

غلامحسن بلوچی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۷/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۹/۲۰

چکیده

امروزه مقابله با تروریسم یکی از دغدغه‌های اصلی جامعه جهانی است. از این رو راهکارهای مختلف سیاسی، نظامی و حقوقی در این زمینه طراحی و اجرا می‌شود. یکی از راهکارهای مورد توجه که در اسناد بین‌المللی نمود زیادی پیدا کرده، مقابله با تأمین مالی تروریسم است. در بیشتر اسناد بین‌المللی این عنوان همراه با پول‌شویی مورد بحث قرار می‌گیرد، چراکه به اعتقاد صاحب‌نظران شباهت زیادی بین این دو عنوان وجود دارد. این رویکرد تا زمانی که عمده منابع مالی از طریق حمایت‌های مالی ثروتمندان و دولت‌ها تأمین می‌شد، کارآمد بود، ولی امروزه با تحولات رخ داده در گروه‌های تروریستی نمی‌توان صرفاً با تدابیر اتخاذ شده در پول‌شویی به جنگ منابع مالی تروریست‌ها رفت. گروه‌های تروریستی امروزه بیشتر منابع مالی خود را از سرزمین‌های تحت اشغال، تجارت و ارتکاب جرایم سازمان‌یافته به‌دست می‌آورند. به‌عبارتی می‌توان گفت امروزه جهان با اقتصاد تروریسم مواجه است. بر این اساس برای طراحی نظام کارآمد مقابله با تأمین مالی تروریسم باید علاوه بر استفاده از تدابیر مقابله با پول‌شویی به تدابیر توصیه‌شده در اسناد مربوط به جنایات سازمان‌یافته نیز توجه کرد. مقابله با تأمین مالی تروریسم بخشی از تلاش جامع‌تری است که در جامعه جهانی برای مقابله با تروریسم صورت می‌پذیرد. بر این اساس جرم‌انگاری تأمین مالی تروریسم در ایران بدون ایجاد سازوکارهای دیگر حقوقی مقابله با تروریسم راه‌حل مناسبی برای مقابله با این پدیده نیست. این مقاله علاوه بر تحلیلی مبنی بر تغییر الگوی تأمین مالی تروریسم، سیاست کارآمد در این حوزه را نیز بررسی می‌کند.

واژگان کلیدی: حمایت مالی تروریسم، تروریسم، جرایم سازمان‌یافته و پول‌شویی.

مقدمه

پدیده تروریسم به یکی از مهم ترین دغدغه های امنیتی ملت ها و دولت ها در سراسر جهان تبدیل شده است. رواج پدیده تروریسم منحصر به منطقه و یا دولت های خاصی نیست، بلکه از کشورهای کوچک، کمتر توسعه یافته تا بزرگترین قدرت های دنیا به نحوی با این معضل امنیتی مواجه هستند. همگام با اوج گیری فعالیت های تروریستی، تمهیدات بین المللی نیز برای مقابله با آن افزایش یافت، اما به رغم تمام قوانین و تمهیدات بین المللی برای مقابله با آن، جامعه بین الملل هنوز نتوانسته با این پدیده به طور جامع و مانع برخورد کند و جهان را از لوث وجود تروریست هایی که خون هزاران انسان بی گناه را هدر می دهند، پاک نماید. به طور تقریبی می توان گفت از زمان شکل گیری جامعه بین الملل و درک لزوم مقابله با تروریسم، کشورها و جامعه بین الملل سه راهبرد را در روند مبارزه با تروریسم در پیش گرفته اند که هر یک از این سه راهبرد موفقیت هایی را در پیش داشته است، اما هیچ کدام قادر مقابله ریشه ای با پدیده تروریسم نبوده است و در بلندمدت نتوانسته از دست زدن به اقدامات تروریستی جلوگیری کند که این مطالعه در پی آن است تا ابعاد راهبرد جمهوری اسلامی ایران در مقابله با تروریسم را در طی سه دهه اخیر تبیین نماید. جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از کشورهایی که پدیده تروریسم با امنیت آن پیوند خورده شکل دوگانه ای از تروریسم آسیب دیده است، در عین حالی که از ابزارهای نظامی و تاکتیکی برای مقابله با مظاهر تروریسم بهره گرفته است درصدد خشکاندن ریشه های تروریسم و مقابله با عوامل به وجود آورنده اقدامات تروریستی بوده و برای مقابله با تروریسم سیاست های ویژه ای را اتخاذ کرده است و اقدامات متعددی را انجام داده است، و این امر نشان دهنده آن است که جمهوری اسلامی ایران در زمینه مقابله با تروریسم دارای راهبردی مشخص بوده است. مبارزه با پدیده تروریسم به یک امر مبتلابه نظام بین المللی مبدل گردیده است؛ چرا که وضعیت نابه سامان ناشی از وقوع آن نه تنها موجب خدشه دار شدن امنیت انسانی شده، بلکه صلح و امنیت ملی و بین المللی را مورد حمله خود قرار داده است. بنابراین با چنین شرایطی به نظر می رسد تنها عزم راسخ جهانی می تواند به مثابه راهبردی ویژه در مبارزه با تروریسم تلقی گردیده و موجبات رفع شکاف های موجود در این رابطه باشد. با این حال، یکی از مسائلی که همیشه از دید اذهان جهانی مورد اهتمام بوده و متأسفانه هیچ گونه هنجار مؤثری در مبارزه با نقض آن مقرر نگردیده، مسئله ی «صلح عادلانه جهانی» می باشد که با تهدیدات ناشی از ارتکاب اقدامات تروریستی اغلب با چالش هایی مواجه است. از این رو، تحقق صلح عادلانه ی جهانی زمانی قابل دسترسی است که در بسیاری از چالش های بین المللی به ویژه تهدیدات ناشی از تروریسم، دولت ها ضمن توافق نظر در امر مبارزه، و ضمن مساعدت و همکاری با سازمان های بین المللی، شکاف موجود را از طریق اجماع در پذیرش اسناد بین المللی در نیل به جهانی عاری از هرگونه ناامنی و تهدید مرتفع کنند. به علاوه، امروزه تحقق صلح عادلانه ی جهانی به مثابه حلقه ی مفقوده در چالش ها و هنجارهای بین المللی مستلزم توجه بیش از پیش به آن است که این امر نه تنها موجب رفع ناهنجاری های ملی و بین المللی بوده، بلکه با اجرای آرمان ها و اصول مقرر در منشور ملل متحد شرایط تحقق صلح عادلانه ی جهانی را فراهم می آورد. همچنین، لازم به ذکر است در این راستا نظام اسلامی به دلیل عدالت محور بودن آموزه های متقن خود، دارای راهبردهایی جهت استقرار صلح عادلانه بوده که به عنوان غایت و هدف در تعیین شیوه ها و مجاری تنظیم روابط جمعی به شمار می آید و از نظر تحلیلی جلوه ای بارز در تبیین و تصدیق گفتمان صلح عادلانه محسوب می گردد. از این رو، صلح عادلانه ی جهانی در صورت اتکا بر پایه آموزه های اسلام به مثابه صلح اسلامی تلقی شده که رسالتی فراگیر در کل جامعه بشری دارد.

اهداف تحقیق

ایران در فهرست کشورهایی که بیشترین آسیب را از تروریسم دیده اند، ایران پس از بریتانیا و پیش از یونان و ایالات متحده آمریکا در رده ۱۲۸ام قرار دارد. ایران همچنین جزو ۱۳ کشوری است که بنابراین گزارش در کنار کشورهایی مثل مکزیک و اسرائیل در معرض خطر افزایش حملات تروریستی است. مهمترین ویژگی این پدیده، بهره برداری حامیان یا عاملان آن از نمادهای دینی به ویژه در مناطق اسلامی است. اقدامات انتحاری، شکل گیری گروه های تکفیری و تندور و بر هم زدن امنیت کشورهای مختلف به خصوص در خاورمیانه است هدف از انجام این پژوهش چگونگی مقابله با تروریسم و پولشویی است که با جرایم سازمان یافته هم مرتبط هستند.

روش تحقیق

یافته های این پژوهش که با بهره گیری از روش توصیفی-تحلیلی و تکیه بر داده های عینی - تاریخی و استفاده از منابع کتابخانه ای و فضای اینترنتی طی یک فصل صورت پذیرفته، نشان می دهد که جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از کشورهایی که پدیده تروریسم که با امنیت آن پیوند خورده شکل دوگانه ای از تروریسم آسیب دیده است یکی از راه های مبارزه با پدیده تروریسم، مبارزه با تامین مالی آن است که در این پژوهش بیشتر در مورد آن می دانید.

سوالات تحقیق

- ۱- حمایت مالی تروریسم چگونه صورت می گیرد؟
- ۲- حامیان مالی تروریست ها چه نفعی در این زمینه دارند؟

فرضیه ها

- ۱- حاکمان کشورها از تروریسم به عنوان ابزاری برای پیشبرد اهداف خود در دنیا استفاده می کنند.
- ۲- عزم جدی در دنیا برای مقابله با تروریسم و جلوگیری از فعالیتهای آن وجود ندارد

تعریف حمایت مالی تروریسم

تأمین مالی تروریسم به فعالیتهایی که حمایت مالی برای افراد یا گروه‌های تروریستی فراهم می‌کند ابلاغ می‌شود. دولتی که لیستی برای سازمان‌های تروریستی دارد معمولاً قوانینی نیز برای جلوگیری از پولشویی پولی که صرف تأمین مالی این سازمان‌ها می‌شود تصویب می‌کند. قوانین علیه پولشویی و تأمین مالی تروریسم در سرتاسر دنیا استفاده می‌شود. در ایالت متحده آمریکا، قانون Patriot Act بعد از حملات ۱۱ سپتامبر تصویب گردید تا به دولت قدرت مبارزه با پولشویی برای نظارت بر سازمان‌های مالی را بدهد. Patriot Act بعد از تصویب باعث به وجود آمدن جنجال و مباحثات زیادی در ایالات متحده شد. همچنین ایالات متحده با سازمان ملل برای ایجاد برنامه ردیابی مالی تروریستی همکاری کرده‌است. قوانینی به وجود آمدند تا تأمین مالی تروریسم و پولشویی را خنثی سازند. در ابتدا تمرکز بر مبارزه با تأمین مالی تروریسم بر سازمان‌های غیرانتفاعی** مانند کسب و کارهای خدمات دهنده مالی ثبت نشده (شامل بانکداری زیرزمینی یا **حواله) و خود این اعمال مجرمانه بود. گروه ویژه اقدام مالی علیه پولشویی FATF نه پیشنهاد ویژه برای CFT مطرح کرد (در ابتدا ۸ تا و پس یک سال نهمین افزوده گردید) این ۹ پیشنهاد به استانداردهای جهانی برای CFT تبدیل شدند و تقریباً همیشه در رابطه با ضدپولشویی اثرگذار ارزیابی شده‌اند. از مکانیسم لیست سیاه FATF (لیست NCCT) برای مجاب نمودن کشورها برای ایجاد تغییر استفاده شد. توافقی جامع و جهانی در تعریف تروریسم وجود ندارد. سیستم‌های حقوقی مختلف و سازمان‌های دولتی از تعریف‌های متفاوتی استفاده می‌کنند. علاوه بر این، خود دولت‌ها نیز با بی‌اعتنایی به مذاکره و فراهم آوردن تعریفی قانونی و تعهدآور در این باره بی‌میلی نشان داده‌اند. این دشواری‌ها ناشی از این واقعیت است که این اصطلاح از لحاظ سیاسی و احساسی اصطلاحی پرمعنی و برانگیزاننده است. به عنوان مثال، در ایالات متحده آمریکا، تروریسم در فصل ۲۲ بند ۳۸۶ قانون اساسی ایالات متحده آمریکا؛ این‌گونه تعریف شده‌است که: «ارتکاب خشونت از پیش اندیشیده، با انگیزه سیاسی علیه اهداف غیررزمی توسط گروه‌های فرعی ملی یا عوامل زیرزمینی» است.

تروریسم شامل موارد زیر است:

- استفاده از خشونت یا تهدید خشونت در راه دستیابی به اهداف سیاسی، تغییر مذهبی یا ایدئولوژیک است.
- ارتکاب آن تنها توسط عناصر غیردولتی؛ و، یا افراد وابسته با پوشش مخفی، وابسته به دولت‌های مربوطه خود، صورت می‌پذیرد.
- به قربانیانی؛ بیشتر از آنچه که مستقیماً به‌عنوان هدف در دسترسند، دسترسی دارد، و همچنین اهداف متشکل از طیف گسترده‌تری از جامعه را پوشش می‌دهد.
- هم از نظر حقوق کیفریو نیز از دیدگاه عرف اجتماعی مردود شناخته شده؛ یعنی جرم و جنایتی که بطور ذاتی غیراخلاقی یا غلط است.

معیارهای خشونت یا تهدید به خشونت زیر خارج از تعریف تروریسم قرار می‌گیرند:

- ارتکاب اعمال خشونت توسط یک دولت-ملت علیه یک دولت-ملت دیگر بدون در نظر گرفتن قانونی بودن یا غیرقانونی بودن آن در زمان جنگ از جمله جنگ اعلام شده و، یا زمان صلح که توسط نیروهای نظامی یا جنگنده‌های قانونی جنگنده‌های قانونی چنین کشورهایی انجام شود.
- اقدامات معقول دفاع از خود از قبیل استفاده از زور برای کشتن، دستگیری یا مجازات بزهکارانی که تهدیدی برای زندگی انسان یا اموال باشند.

- اهداف قانونی در جنگ، مانند رزمندگان دشمن و زیرساخت‌های استراتژیک که بخشی جدایی ناپذیر از تلاش‌های جنگی دشمن هستند.
- آسیب‌های جانبی آسیب‌های جانبی، که شامل آسیب‌های احتمالی به هدف‌های غیر جنگی در حین حمله یا تلاش برای حمله به اهداف مشروع در جنگ است.

ابهامات و الزامات کنوانسیون منع تأمین مالی تروریسم در ایران

روزنامه ایران نوشت: در فاصله ۲۴ ساعت مانده به بررسی لایحه الحاق ایران به کنوانسیون منع تأمین مالی تروریسم، همچنان چهره‌های مخالف این لایحه بر موضوعات مشخصی برای توضیح دلایل موضع‌گیری خود اصرار دارند؛ از ممانعت کشورمان برای کمک به گروه‌هایی چون حزب‌الله لبنان گرفته تا اشراف کشورها و نهادهای خارجی بر اطلاعات مالی دولت ایران. از جمله مهم‌ترین ارجاعات به این دست استدلال‌ها است بر همین پایه موضوع FATF را «چیز خطرناکی» خوانده اند حملات ۱۳۹۶ تهران به ساختمان مجلس شورای اسلامی تفاوت تروریسم دولتی و غیر دولتی تفاوت عمده تروریسم دولتی و تروریسم غیردولتی در مجری آن است. بدین معنی که مجری و طراح اعمال تروریستی غیردولتی افراد، گروه‌ها و احزاب اند، و مجری و طراحی اعمال تروریستی دولتی، یک دولت یا چند دولت خاص هستند.

علاوه بر این دخالت دولت یا دولت‌ها در اعمال تروریستی دو گونه است:

۱. به صورت مستقیم؛ یعنی خود دولت اعمال تروریستی را علیه دولت دیگر انجام می‌دهد.
۲. به صورت غیرمستقیم؛ یعنی به وسیله فرستادن کمک‌های مادی مانند اسلحه، مهمات و وسایل پیشرفته نظامی در اختیار گروه‌های مخالف دولت مذکور قرار داده شود یا از گروه‌های مزبور حمایت سیاسی یا اقتصادی یا تبلیغاتی شود. به اعتقاد مؤلفان کتاب فرهنگ اصطلاحات سیاسی و استراتژیک، سه مقوله را باید از تروریسم دولتی استثنا نمود و غیردولتی تلقی کرد

۱. گروه‌های آزادی‌بخش ملی

۲. گروه‌های انقلابی

۳. گروه‌های قومی یا مذهبی

مبارزه با تأمین مالی تروریسم در اسناد بین‌المللی

یکی از راه‌های مبارزه با پدیده تروریسم، مبارزه با تأمین مالی آن است به این منظور کشورها خود بطور مستقیم یا از طریق سازمان ملل متحد مبادرت به تهیه اسناد و مقرراتی جهت مسدود نمودن راه‌های تأمین مالی تروریسم نموده‌اند. تلاش‌های مجمع عمومی سازمان ملل متحد درباره تروریسم و تاثیر آن بر رفتار دولت‌ها طی سه دهه اخیر است. مجمع تروریسم بین‌المللی را به دو صورت مورد توجه قرار داده است: ایجاد چارچوب هنجاری برای تعریف تروریسم به عنوان موضوعی مشترک برای دولت‌ها و ترغیب آنان به اقدام برای تدوین قواعد حقوقی داخلی و بین‌المللی برای مقابله با تروریسم. این اقدامات از طریق قطعنامه‌های مصوب مجمع قابل ملاحظه است. تلاش‌ها برای ارتقاء هماهنگی و همکاری میان دولت‌ها، نتایج مختلف داشته است. در عین حال به نظر می‌رسد که دولت‌ها هنوز در اتخاذ زمینه‌ها و اشکال قوی همکاری همه جانبه در مواجهه با تروریسم، آنگونه که رهیافت مجمع عمومی به آن تاکید دارد، به عنوان جرمی فراملی آمادگی ندارند. از حیث اهمیت و اعتبار شکلی و وصف الزام‌آور آنها، قطعنامه‌های شورای امنیت، به ویژه قطعنامه ۱۳۷۳ مصوب ۲۰۰۱، در وهله اول اهمیت قرار دارند؛ در وهله دوم، کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با تأمین مالی تروریسم (۱۹۹۹) تدوین شده توسط سازمان ملل متحد است؛ سپس، توصیه‌های ویژه هشتگانه و نیز برخی از توصیه‌های مرتبط چهل‌گانه گروه اقدام مالی می‌باشد. اگرچه توصیه‌های گروه اقدام مالی برخلاف قطعنامه ۱۳۷۳ از پشتوانه ماده ۲۵ منشور ملل متحد برخوردار نیستند، ولی از نظر عملی واجد اهمیت بسیاریند. مفاد این اسناد به گونه‌ای تنظیم شده که هر یک مکمل و در مواردی تکرار دیگری است. به گونه‌ای که طبق ماده ۲۵ منشور ملل متحد، اجرای قطعنامه ۱۳۷۳ اجباری است؛ از طرف دیگر، طبق این قطعنامه از کشورهای عضو ملل متحد خواسته شده تا به کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با تأمین مالی تروریسم ملحق شوند. تصویب و اجرای کنوانسیون نیز مستلزم تصویب قانونی داخلی است که باید مطابق قواعد و استانداردهای مقرر در کنوانسیون تدوین شده باشد. علاوه بر این‌ها، ملاحظات عملی مربوط به حفظ رابطه کارگزاری با بانک‌های خارجی نیز مستلزم اجرای توصیه‌های گروه اقدام مالی است.

پول شویی

امروزه «پول شویی» به عنوان مفهومی با کاربرد وسیع در سیستم های اقتصادی ملل مختلف مطرح شده و بانک ها به عنوان یکی از پرکاربردترین درگاه های فعالیت پول شویان، قسمت اصلی معاملات مالی مربوط به دارایی های حاصل از فعالیت های سازمان یافته غیرقانونی را به خود اختصاص داده اند. همزمان با رشد روزافزون خدمات مالی به تروریسم، جرایم مالی نیز با پیچیدگی های فزاینده ای در حال رشد هستند. این در حالی است که عموماً، سیستم های نظارتی و کنترلی، دارای سرعت رشد به نسبت پایین تری هستند. در چنین شرایطی، لزوم بررسی های دقیق نهادهای مالی، محصولات و خدمات مالی، نظارت ها و کنترل های مستمر و ارائه راهکارهای هوشمند در مقابله با جرایم مالی و تروریسم، بیش از پیش احساس می شود. از سوی دیگر، به دلیل وجود بازار رقابتی شدید ارائه خدمات در میان بانک های ایران و گسترش ارائه خدمات نوین الکترونیکی، ریسک پول شویی در این بخش از نهادها به شدت رو به افزایش بوده و حتی در بسیاری از موارد، بانک ها به مکان مناسبی برای پول شویان تبدیل شده است. بدین ترتیب، مبارزه با پول شویی با رویکرد ریسک محور در محصولات الکترونیکی نوین، از اصلی ترین وظایف نهادهای مالی در حوزه مبارزه با پول شویی و تامین مالی تروریسم به شمار می رود. در این مقاله سعی شده است، فرآیند مبارزه با پول شویی و تامین مالی تروریسم با استفاده از رویکرد ریسک محور در خدمات نوین الکترونیکی، بر اساس رهنمودهای گروه ویژه اقدامات مالی (FATF)، با توجه به موقعیت و شرایط داخلی کشور ایران، مورد مطالعه قرار گیرد. این پژوهش، به ارائه چارچوبی برای شناسایی شرایط پریسک و کم ریسک می پردازد که به منظور ارائه شاخص های ریسک پول شویی و تامین مالی تروریسم به عنوان هدفی بلندمدت ضروری است. همچنین، انتظار می رود، پژوهش پیش رو، گامی اولیه برای شفاف سازی و لزوم تقویت قدرت نظارتی و کنترلی نهادهای ناظر این حوزه به منظور تعیین چارچوب نظارتی منسجم بردارد تا چارچوب مورد نظر، بر اساس استانداردهای FATF و شرایط حال حاضر کشور تعریف گردد. همچنین پولشویی یک فعالیت غیر قانونی است که در طی آن عواید و درآمد ناشی از اعمال خلاف قانون در طی فرآیندی مشروعیت قانونی مییابد. به عبارت دیگر در طی فرآیند پولشویی پول کثیف ناشی از اعمال غیر قانونی تبدیل به پولهای تمیز شده و در کل بدنه اقتصاد جایگزین میگردد. این عملیات یک روش معمول برای کسب سود از فعالیتهای غیر قانونی توسط مجرمان است. خلفهایی که باعث ایجاد درآمد برای گروههای سازمان یافته جنایی میشود، طیف وسیعی از فعالیتهای قاچاق مواد مخدر، تقلبات، آدم ربایی و جاسوسی و همچنین تقلبات در اینترنت و قاچاق کالا را دربرمیگیرد. در کل میتوان گفت که چون رد پای افراد مجرم در معاملات مالی و بانکی به صورت زنجیرهوار، در وجوه این افراد آشکار میگردد، کلیه مجرمان از ابزارهای مالی مانند چکها، کارتهای اعتباری، کارتهای هوشمند و غیره اجتناب کرده و به استفاده از پول نقد روی میآورند. پول نقد نیز به دلیل عدم مزیت نسبت به ابزارهای مالی دیگر، همچون حجم بالا و مشکلات حمل و نقل و همچنین عدم سود و کاهش قدرت خرید در طول زمان به ناچار توسط مجرمان به پولشویان داده میشود تا طی پروسه های بر بدنه اقتصاد وارد کرده و در نتیجه وارد شبکه تجاری کشور گردد. برای عملیات ضد پول شویی، وجود گزارشات آماری یکی از ابزارهای مهم میباشد. در واقع با استفاده از گزارشات آماری دقیق، امکان برنامه ریزی مطمئن برای عملیات ضد پول شویی وجود دارد. همچنین یکی از مهمترین سیاستهای کلان ضد پول شویی، تدوین و تصویب قانون ضد پول شویی می باشد. در سال های اخیر، در بسیاری از کشورها با استفاده از تکنیک های فنی IMF قوانینی را که بانک مرکزی، بانک های تجاری و ارزی توسط آنها اداره می شود، فرمولبندی شده اند. برای این منظور قوانینی برای بانکداری باید تصویب شود که کلیه بانک ها و شعب خارج از کشور را از پول شویی دور سازد در میان کشورهای خاور میانه، که سازمان ملل در ارتباط با پول شویی آنها را نگران کننده تشخیص داده، کشورهای لبنان، امارات متحده عربی و کما و بیش مصر و بحرین قراردارند.

جرایم سازمان یافته

جرایم سازمان یافته یا سازمان های تبهکار در زمره جرایم مرتبط با گروه های فراملی، ملی یا محلی است که توسط جنایتکاران از طریق شرکت های بسیار متمرکز اداره می شود. قصد این جنایتکاران از وارد شدن به چنین فعالیت های غیرقانونی، کسب پول و منفعت است. برخی از سازمان های جنایی مردم را مجبور به کسب و کار با خودشان می کنند به اینصورت که این باندها از مغازه داران برای به اصطلاح حفاظت پول اخذی می کنند. این باندها ممکن است که تا حدودی منظم کار کنند تا سازمان یافته تلقی شوند. همچنین، یک سازمان جنایی یا یک باند می تواند به عنوان یک مافیا، باند اوباش یا سندیکای جنایت عمل کند. جامعه شناسان اروپایی مانند دیه گو گامبتا مافیا را به عنوان یک گروه سازمان یافته جنایتکار تعریف می کند که در ارائه حفاظت غیرقانونی و اقدامات شبه قانون به صورت حرفه ای عمل می کند. اثر کلاسیک گامبتا بر روی مافیای سیسیل، مطالعه اقتصادی بر روی مافیا را بوجود آورد. این مطالعه، تأثیر زیادی بر روی مطالعات مافیای روسیه، مافیای چین، تثلیث هنگ کنگ و یاکوزای ژاپن داشت. گرایشی وجود دارد که جرائم سازمان یافته از انواع جرائم دیگر، مانند ...، جرائم مالی، جرائم سیاسی، جرائم جنگی، جرائم دولتی و خیانت به کشور متمایز شود. این تمایز همیشه آشکار نیست و متخصصین حول

این موضوع به بحث و مناقشه ادامه می‌دهند. به عنوان مثال، در کشورهایی که در زمینه تعلیم و تربیت، امنیت، یا نوع حکومت عمدتاً به دلیل خشونت افسارگسیخته یا فقر شدید، جرائم سازمان یافته، نوع حکومت و جنگ، قادر به انجام وظایف پایه ای نیستند، این موارد در برخی اوقات مکمل یکدیگر می‌شوند.

آشنایی با جرایم سازمان یافته و حمایت مالی و ارتباط آن با تروریسم

جرم سازمان یافته عبارت از فعالیت‌های غیر قانونی و هماهنگ گروهی منسجم از اشخاص است که با تبانی باهم و برای تحصیل منافع مادی و قدرت، به ارتکاب مستمر مجرمانه شدید می‌پردازند و برای رسیدن به هدف از هر نوع ابزار مجرمانه نیز استفاده می‌کنند از آن جا که جرایم سازمان یافته به طور عمده توسط سازمان‌ها و گروه‌های مجرمانه ارتکاب می‌یابد، در بررسی ویژگی‌های جرم سازمان یافته، علاوه بر مطالعه جرایم ارتكابی، لازم است به بررسی ویژگی‌های سازمان‌های مرتکب این گونه جرایم هم پرداخته شود، زیرا سازمان خود نقش مهمی را در ارتکاب و جهت دهی جرایم ارتكابی و متصف کردن آن‌ها به جرم سازمان یافته دارد. جرایم سازمان یافته از جمله مهم‌ترین خطرهایی است که جامعه جهانی را تهدید می‌کند. این عنوان در علم جرم‌شناسی شامل فعالیت‌های مجرمانه‌ی شدید توسط گروه‌های مجرمانه‌ای مانند تروریسم است که دارای تشکیلات منسجم و پیچیده یا ویژگی‌های خاص برای کسب منافع مالی یا قدرت، مرتکب جرم می‌شوند. اما امروزه جرم سازمان یافته با توجه به توسعه‌ی صنایع مربوط به ارتباطات و حمل و نقل بین‌المللی جنبه‌ی فراملی پیدا کرده و قلمرو خود را بر عرصه‌ی بین‌المللی نیز گسترانیده است. البته تعاریف زیادی در ارتباط با جرایم سازمان یافته بیان شده اما با توجه به تفاوت‌هایی که دارند از لحاظ مفهوم مشترک‌اند؛ در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

در کوتاه‌ترین تعریف می‌توان جرایم سازمان یافته را این‌گونه تعریف کرد:

فعالیت مجرمانه‌ی مستمری که با هماهنگی و حمایت مالی صورت می‌پذیرد. در تعریف دیگر که مورد اتفاق تمامی جرم‌شناسان واقع شده، جرم سازمان یافته اقدام مجرمانه‌ی مستمری است که برای کسب سود و منفعت از طریق انجام فعالیت‌های غیرقانونی مورد نیاز مردم انجام می‌شود. البته این تعریف با توجه به اینکه نسبت به تعداد مرتکبان و سازمان یافتگی جرم و تبانی میان مجرمان و ایفای نقش خاص از طرف هریک از آنها ساکت بوده، تعریف جامع و کاملی نیست. یکی از مناسب‌ترین تعریف‌ها این است که جرم سازمان یافته عبارت است از یک سری معاملات غیرقانونی که توسط مجرمان متعدد برای یک دوره‌ی مستمر صورت می‌گیرد و هدف از این معاملات کسب امتیازات اقتصادی و قدرت سیاسی است در صورتی که برای کسب قدرت اقتصادی لازم باشد، این تعریف نسبتاً جامع و مانع است. یکی از مهم‌ترین و خطرناک‌ترین ویژگی‌های سازمان‌های مرتکب جرایم سازمان یافته بهره‌گیری از فساد اداری است. از آن جا که سازمان مجرمانه به دنبال کسب منفعت یا قدرت نامشروع است و جهت رسیدن به این منافع مرتکب افعال مجرمانه مختلف می‌شود، ممکن است اعضای آن به سبب این جرایم تحت تعقیب قرار گیرند. در مواردی نیز در مراحل ارتکاب آن گاه که لازم است بخشی از کارهایشان در ادارات دولتی انجام شود، بعضی از مقررات اداری مانع انجام یا پیشرفت فعالیت‌هایشان می‌گردد. در چنین مواردی جهت حفظ اعضای خود از تعقیب و محاکمه و یا به انجام رساندن امور جاری خود در ادارات دولتی، اقدام به فساد نمودن مدیران عالی و کارمندان اجرایی کرده و هر قدر که قدرت اقتصادی آن‌ها بیش‌تر شود، توانایی افسادشان بیش‌تر می‌شود، تا جایی که در بعضی موارد با دخالت در انتخابات پارلمانی و تلاش جهت فرستادن نمایندگان مورد نظر به مجلس قانون‌گذاری و کسب توفیقات لازم در این جهت، زمینه القا و نسخ قوانین مغایر با منافع اقتصادی خویش را فراهم کرده و به دنبال تصویب قوانینی هستند تا فعالیت‌های نامشروع آنان موجه جلوه داده شود، و یا با نفوذ در دستگاه قضایی و فساد کردن قضات، هم خود را از تعقیب و محاکمه در امان می‌دارند و هم اقدامات غیر قانونی خویش را استمرار می‌بخشند و به این شکل موجی از فساد اداری فراگیر را در جامعه فراهم می‌نمایند.

بحث و نتیجه گیری

امنیت، همچنان یکی از مهمترین دغدغه‌های بشر، دولت-ملت‌ها و نظام بین‌الملل می‌باشد. امروزه با کاهش جنگ‌های سرزمینی و فراگیر، اقدامات تروریستی و حمایت مالی از آن امنیت را مورد تهدید قرار داده است. در بررسی تحول مفهوم تروریسم، روش‌های زیادی را به کار می‌برند تا به اهداف خود برسند که بیشتر مانند انتحاری و همراه با قتل‌های فجیع است و انگیزه آنان تمایلات، ادعاها و فعالیت‌های مذهبی و همچنین تفرقه میان کشورها و نیز برای معدودی از آنان، رستگاری پس از مرگ است. این تروریست‌ها، قربانیان خود را فله‌ای و بی‌قاعده انتخاب می‌کنند، ساختار سازمانی آنان شبکه‌ای و غیردستوری است و از ابزارهای متنوع و نوین از جمله فضای مجازی برای پیشبرد اهداف خود بهره می‌جویند. همچنین آنها قائل به فعالیت درون کشوری نیستند و مرزگشایی و مرزافزایی از جمله اقدامات آنان است

و نیز تهدیداتی علیه بشر فارغ از نژاد، مذهب و ملیت ایجاد می‌کنند و دولت-ملت‌ها را با چالش‌های جدی در حوزه اشباع سرزمینی و ثبات سیاسی مواجه می‌سازند. همچنین نظام بین‌الملل نیز به واسطه آن‌که اعضایش مورد تهدید قرار گرفته‌اند خود نیز در معرض تهدید قرار گرفته است و حتی فراتر از آن؛ نئوتروریست‌ها به دنبال طرح جدیدی برای نظام بین‌الملل هستند، طرحی -که به زعم آنان- عادلانه‌تر باشد.

منابع و مراجع

- [۱] شمس ناتری، محمدابراهیم (۱۳۸۰)، بررسی سیاست کیفری ایران در قبال جرایم سازمان‌یافته با رویکرد به حقوق جزای بین‌المللی، رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.
- [۲] شمس ناتری، محمدابراهیم (۱۳۸۳)، جرائم سازمان‌یافته، مجله فقه و حقوق، شماره ۱.
- [۳] صنوبر، ناصر (۱۳۹۳)، اقتصاد تروریسم، انتشارات بورس.
- [۴] عالی‌پور، حسن (۱۳۸۵)، پول‌شویی تهدیدی علیه امنیت ملی، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال نهم، شماره دوم
- [۵] عباسی، اصغر (۱۳۹۳)، حقوق کیفری اقتصادی، مبارزه با پول‌شویی در اسناد بین‌المللی و نظام حقوقی ایران، نشر میزان.
- [۶] عبدالهی، محسن (۱۳۸۱)، پیامدهای حوادث یازده سپتامبر بر مبارزه با تروریسم، ماهنامه حقوقی، شماره اول.
- [۷] فیرحی، داود؛ ظهیری، صمد (۱۳۸۷)، تروریسم؛ تعریف، تاریخچه و رهیافت‌های موجود در تحلیل پدیده تروریسم، فصلنامه سیاست، دوره ۳۸.
- [۸] کارگری، نوروز (۱۳۹۱)، درون‌مایه‌های تروریسم، تهران، نشر میزان.
- [۹] گروه ضربت اقدام مالی (فتف) (۱۳۹۲) استانداردهای بین‌المللی مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، ترجمه فردوس زارع قاجاری و علی قائم مقامی، تهران، نشر تاش.
- [۱۰] لایحه مبارزه با تأمین مالی تروریسم، تاریخ چاپ ۱۳۹۴/۸/۶.
- [۱۱] لایحه مبارزه با تروریسم، تاریخ چاپ ۱۳۸۲/۸/۲۸.
- [۱۲] نجفی ابرنآبادی، علی‌حسین (۸۰-۱۳۷۹)، تقریرات درس جرم‌شناسی (بزهکاری مژمن، پیشگیری زودرس، جرایم سازمان‌یافته)، دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی.
- [۱۳] آشوری، داریوش. دانشنامه سیاسی (فرهنگ و اصطلاحات و مکتب‌های سیاسی). تهران: انتشارات مرواری
- [۱۴] ارس، بولنت، القاعده، جنگ علیه تروریسم و ترکیهدر سیاست خارجی حزب عدالت و توسعه ترکیه، ترجمه حسن نقدی‌نژاد و امیر محمد سوری، پژوهش نوزدهم، تهران، مرکز تحقیقات استراتژیک، ۱۳۸۶.
- [۱۵] احمدوند، شجاع، رویکردی نظری به مفهوم بنیادگرایی (با تأکید بر بنیادگرایی یهودی)، پژوهشنامه علوم سیاسی، دوره اول، شماره ۲، ۱۳۸۵.
- [۱۶] امامزاده فرد، پرویز و رضا درداد، درویش، دکترین امنیت ملی امریکا؛ گذشته، حال و چشم‌انداز آینده، کتاب امریکا ۷، تهران، مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، ۱۳۸۴.
- [۱۷] ایسنا، افزایش تعداد آوارگان عراقی به بیش از یک میلیون و ۲۰۰ هزار تن به نشانی
- [۱۸] بهاری، بهنام و بخشی شیخ احمد، مهدی تحول مفهوم تروریسم؛ از انگیزه تا گستره فعالیت، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، سال هشتم، شماره ۷۲، ۱۳۹۰.